

leven zouden pogen te belichamen. Vooral in de IIe deel blz. 418—467 heeft hij de politieke verwantschap tusschen de Nederlanden en de Amerikaansche koloniën toegelicht.

§ 60. *Herleving van het proces in Amerika.*

Zoo is toen hetgeen hier te lande in de 16e eeuw tot stand was gekomen, in de 17e eeuw in meer ontwikkelden vorm naar Amerika overgebracht en heeft zich eerst onder Washington in de 18e eeuw in eigen vorm kunnen voortzetten. Hier te lande was de politieke doorwerking van het Calvinisme sinds 1627 gestuit. Van een meer democratische volksontwikkeling was bij ons al spoedig geen sprake meer. De Regentenheerschappij begon wortel te schieten; en toen de Sans-culotten hier de Fransch-Revolutionaire Democratie brachten, zijn het de denkbeelden van Jean Jacques Rousseau geweest, die hier het Calvinisme poogden dood te drukken. Bij ons hernam het Calvinisme eerst in de dagen van Groen van Prinsterer zijn loop. In Amerika daarentegen heeft zich van 1620 af een religieuze beweging van den loop der zaken meester gemaakt, die alras het democratisch beginsel van het Calvinisme tot volle ontplooiing bracht. Ongetwijfeld bleef er aanvankelijk een graadverschil bestaan tusschen de aangekomen Puriteinen, die meest Presbyterianen waren, en de Pilgrim's, maar zoo Campbell als Ezra Hoyt Byington, in zijn *The Puritan in England and New-England*, London 1896 blz. 41, komen er voor uit, dat de democratische grondtrek van beider streven hen tenslotte tot eenheid bracht en dat dit democratisch bedoelen door beiden aan het Calvinisme ontleend was. Campbell had Deel II blz. 10—12 de stelling betoogd, dat het Calvinisme *democratic in its teaching is*. Byington sluit zich hierbij aan en laat zich in dezer voege uit: „Of we hiermee accoord gaan of niet, historisch staat in elk geval vast, dat de Calvinisten steeds en overal voor de rechten van het volk zijn opgekomen tegen de willekeurige overmacht van het Bewind.” Froude, Bancroft, Tiske e. a. sluiten zich hierbij onvoorwaardelijk aan, en Mr. J. R. Green, *History of the English people* 1873 (III 45) laat zich niet ten onrechte in dezer voege uit: „De eenvoudige man van het land, zoodra hij eenmaal voelde door God geroepen te zijn, werd in zijn geheilig-